

BRAFA 2019: Tribale kunst uit Afrika op de Brusselse kunstbeurs

Hoe en waarom koop je Afrikaanse tribale kunst? Waar moet je op letten bij het maken van een keuze? Waarom kun je het beste de BRAFA in Brussel bezoeken voor een eerste kennismaking met tribale kunst? Allemaal vragen die worden beantwoord door Julia Sycheva, expert op de kunst- en antiekmarkt.

De markt voor tribale Afrikaanse kunst is in het afgelopen decennium aanzienlijk gegroeid. Ondanks het feit dat zijn aandeel in de wereldwijde kunstmarkt nog altijd minder dan 1% bedraagt, is het tegenwoordig wel het segment binnen de markt waar het meeste gebeurt. Daarom is het niet verwonderlijk dat liefhebbers van traditionele Afrikaanse kunst vol verwachting uitkijken naar de BRAFA-beurs in Brussel: hier tonen steeds meer specialisten en kunsthandelaars die zich specifiek op tribale kunst richten hun beste waar.

Figuur 1: Galerie Bernard de Grunne toont op BRAFA 2019 een collectie sculpturen van de Dinkastam uit Zuid-Soedan. De Dinka's behoren tot de langste mensen in Afrika.

De klassieke Afrikaanse tribale kunst komt uit West- en Centraal-Afrika. Oost-Afrika is overwegend islamitisch, waardoor er nauwelijks sculptuur- en schilderkunst voorkomt. De alledaagse en rituele objecten, gemaakt door Afrikaanse stammen vóór het einde van de kolonisatie, worden door verzamelaars het meest gewaardeerd. Hoofdzakelijk gaat het om objecten die aan het eind van de 19e/begin 20e eeuw vervaardigd zijn.

Verzamelaars van Afrikaanse tribale kunst zijn vaak ook geïnteresseerd in moderne en hedendaagse kunst en vice versa: verzamelaars van moderne kunst zoeken naar Afrikaanse artefacten om aan hun collecties toe te voegen. De harmonieuze symbiose tussen de twee kunstsoorten spreekt voor zich: juist de unieke visuele cultuur van Afrika speelde een doorslaggevende rol in de ontwikkeling van het modernisme.

Hoe gaat dit in zijn werk? Tegenwoordig willen verzamelaars vaak bijvoorbeeld een werk van Picasso te kopen en dat meteen vergezeld te laten gaan van een Afrikaans masker, dat gelijkenis met dit werk vertoont. Nog beter is het als men aan een artefact kan komen dat

rechtstreeks uit de persoonlijke verzameling van de kunstenaar komt en dat ooit misschien wel als voorbeeld voor het meesterwerk heeft gediend. Dit hoeft niet noodzakelijkerwijs een masker te zijn, het kan om allerlei voorwerpen of ornamenten gaan. Ook tribale kunst die niet uit Afrika komt is populair: de meesters van het modernisme lieten zich immers door zeer verschillende etnografische kunst inspireren, zoals die van de Papoea's, Inuit en diverse Indiaanse stammen. Toch is de Afrikaanse kunst tegenwoordig veruit favoriet vanwege de hoge expressiviteit van zijn beeldhouwkunst.

Tegenwoordig zijn er volop catalogi waarin bijvoorbeeld Edvard Munchs beroemde schilderij *De schreeuw* naast Afrikaanse sculpturen staat afgebeeld. Deze koppeling van modernistische werken aan tribale kunst, die actief gepromoot wordt op de markt, zorgt ervoor dat de prijzen voor tribale kunst aanzienlijk groeien. Collectioneers van het modernisme zijn - gezien de prijzen van kunstwerken uit deze stroming - rijke mensen. Ze hebben er dan ook het geld voor over ieder mogelijk bedrag te betalen voor dat ene Afrikaanse object dat ze willen hebben. Als gevolg hiervan kan een masker, dat gewoonlijk 60.000 euro op de markt kost, voor een recordopbrengst van twee miljoen euro worden verkocht, omdat iemand heeft besloten dat het perfect zal staan naast zijn doek van Picasso of Munch. Dergelijke aankopen zijn de laatste tijd niet ongewoon meer. Dit wakkert de markt enorm aan, nog eens gestimuleerd door de veilingen bij Sotheby's en Christie's, wiens experts actief op zoek gaan naar modernistische kunst die op deze manier verbonden kan worden met tribale kunst.

Figuur 2: Martin Doustar is een jonge, maar gevestigde galerie die dit jaar voor de eerste keer deelneemt aan BRAFA.

Alle Afrikaanse tribale kunstwerken die op de BRAFA te zien zijn, zijn door een speciale commissie gecontroleerd op kwaliteit, staat en authenticiteit. Vanwege het hoge aantal vervalsingen speelt de *provenance* (de herkomst en geschiedenis van het kunstobject) een cruciale rol. Deze is eenvoudig te traceren door een speciaal archief te raadplegen waarin informatie wordt verzameld over alle bekende objecten op de markt. De meeste objecten komen uit gerenommeerde Europese en Amerikaanse collecties, aangezien ze er in Afrika zelf niet meer zijn. De contour en vorm, het kapsel, de aanwezigheid van scarification (gezichtslittekens en inkepingen die zijn aangebracht op het masker) en de gebruikte kleuren: dit zijn allemaal indicatoren om vast te stellen door welke stam een voorwerp is gemaakt.

Figuur 3: Sculptuur van een man in Essankro-stijl, Baulé, Ivoorkust. Te zien bij Montagut Gallery.

Figuur 4: Heilig object van de Kotastam, Gabon, 19e eeuw, Montagut Gallery.

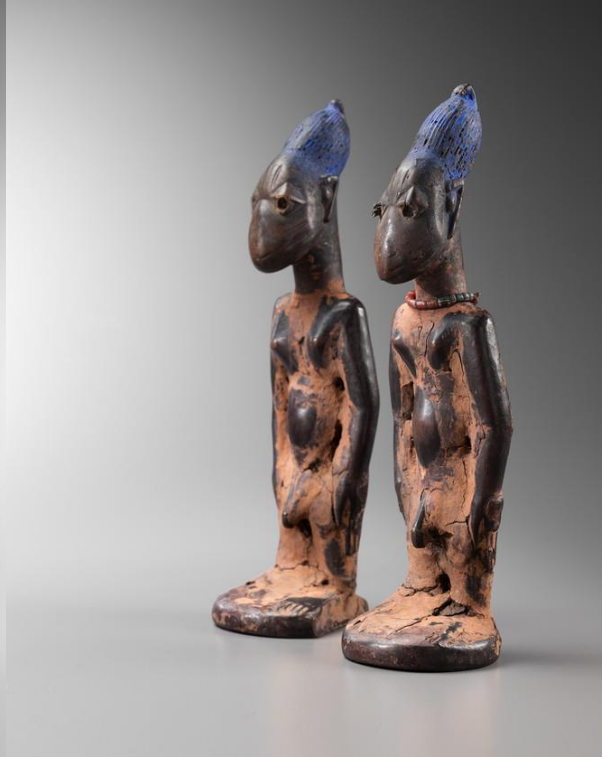
De Afrikaanse tribale kunst neemt sinds jaar en dag een leidende positie in op de Belgische kunstmarkt. Van de tien galeries voor tribale kunst die op de BRAFA vertegenwoordigd zijn, komen er zes uit Brussel.

Als we langs de belangrijkste stands lopen, komen we bijna overal houten figuren van de Baulé-stam (Ivoorkust) en heilige Mbulu-Ngulu-objecten van de Kota (Gabon) tegen. Dit zijn voorwerpen die onveranderlijk de aandacht van een beginnende verzamelaar weten te trekken.

De rituele objecten - kommen voor het bewaren van tovermiddelen, waarzeggersborden voor het voorspellen van de toekomst en magische beeldjes - uit de collectie *The Orisha of the Yoruba People* (Nigeria) van galerie Serge Schoffel maakten dit jaar misschien wel de sterkste indruk op bezoekers van de beurs. Het heeft de eigenaar van de galerie wel vijf jaar gekost om deze verzameling bij elkaar te brengen.

Figuur 5: Waarzeggerskom van de Agere Ifa, Serge Schoffel Gallery.

Figuur 6: Een Ere Ibeji-tweeling, Yoruba, Nigeria, 19e eeuw, Serge Schoffel Gallery. De zogeheten Ere Ibeji-tweeling is het bekendste type Yoruba-beeldhouwwerk.

Figuur 7: Bord voor het doen van voorspellingen van de Opon Ifa, Serge Schoffel Gallery

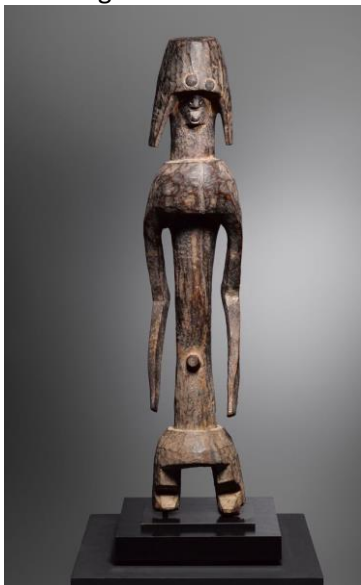
Didier Claes Gallery - eigendom van de vicepresident van BRAFA, Didier Claes - is één van de beste specialisten in Afrikaanse kunst wereldwijd. Op de beurs toonde de galerie een collectie gebeeldhouwde haarkammen uit Congo uit de 19e-vroeg 20e eeuw. Deze accessoires vormen een belangrijk onderdeel van de Afrikaanse cultuur van lichaamsversiering, die vol symboliek en verborgen betekenissen zit. Ze hielpen de Afrikanen om zich door middel van hun kapsel te uiten en unieke vormen te creëren.

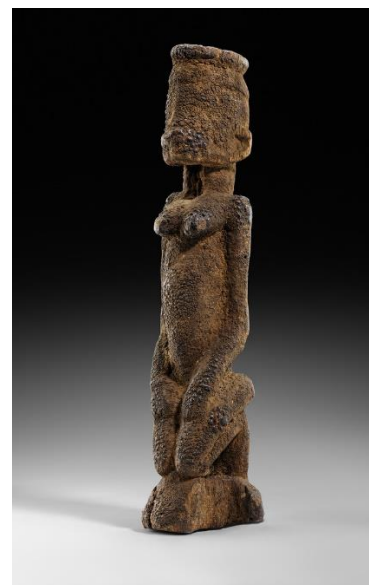
Figuur 8: De stand van Galerie Didier Claes, met een unieke verzameling uit hout gesneden kammen uit Congo.

Op de stand van galerie Pierre Darteville kunt u een zeldzame 17^e-eeuwse Tellem-figuur, afkomstig de Klif van Bandiagara in Mali, bezichtigen. Tellem-figuren behoren tot de oudste monumenten van de Afrikaanse beeldhouwkunst. De sculpturen worden gekenmerkt door hun nadrukkelijk vereenvoudigde vormen.

De Barcelona-galerij Guilhem Montagut presenteert een interessante asymmetrische sculptuur van de Mumue (Nigeria). Een typisch kenmerk van Mumuya-figuren is de verhoudingsgewijs kleine afmeting van de benen en het hoofd ten opzichte van de romp.

Figuur 9: Sculptuur van de Mumuya, Nigeria, 19e eeuw, Montagut Gallery.

Figuur 10: Tellem-figuur, Klif van Bandiagara (Mali), 17e eeuw, Galerie Pierre Darteville.

Figuur 11: Ritueel masker van de Dan, Ivoorkust, 19e eeuw, Yann Ferrandin Gallery.

Eén van de topstukken die te zien zijn op de stand van Galerie Yann Ferrandin een ritueel masker van de Dan-stam (Ivoorkust). De antropomorfische maskers van de Dan onderscheiden zich door een grote variëteit, maar ze zijn gemakkelijk te herkennen aan de puntige kin, het prominent aanwezige voorhoofd, een goed vormgegeven neus en een goed gedefinieerde mond met van elkaar gescheiden lippen.

Naast gerenommeerde galleries nemen dit jaar ook jonge, maar inmiddels gevestigde kunsthandelaars, zoals Charles-Wesley Hourde en Martin Doustar, deel aan de beurs.

Wanneer: 26 januari - 3 februari 2019

Waar: Brussel, www.brafa.art

Tekst: Julia Sycheva

Fotografie: Fabrice Debatty, BRAFA 2019